

Kokkuvõttev hinnang Rahandusministeeriumi valitsemisala 2016. a tegevuskava täitmisele

Tulemusvaldkond: Riigi rahandus

Eesmärk: Eelarvepoliitika on jätkusuutlik ja makromajandust tasakaalustav.

Tegevusvaldkond: Eelarvepoliitika

Läbi tsüklite tugevana hoitud eelarvepositsioon, madal netovõlakoormus ja Euroopa kriisihaldusmehhanismid võimaldavad hakkama saada majanduslanguse tingimustes ning aitavad kaasa eelarvepoliitika pikaajalisele jätkusuutlikkusele. Kohalike omavalitsuste (edaspidi KOV) tulubaasi muudatused ja keskpika perioodi rahastamine kajastub riigi eelarvestrateegias. Käimas on vajalikud arendusprojektid (pilotprojektid, metoodikate ja regulatsioonide väljatöötamine), mille läbiviimine on eelduseks üleminekuks riigi ressursside tekke-, tegevus- ja tulemuspõhisele juhtimisele, mis omakorda avab keskpikas perspektiivis uued võimalused riigi ressursside paremaks planeerimiseks ja juhtimiseks. Struktuurivahendite kasutamise süsteem on toimiv ja võrreldes teiste riikidega kuluefektiivne ning võimaldab saavutada rakenduskava eesmärgid.

Koostati Rahandusministeeriumi kevadine ja suvine makromajandus- ja riigi rahanduse prognoos. Valitsus kiitis heaks keskse strateegilise dokumendina riigi eelarvestrateegia aastateks 2017-2020 ning 2017. aasta riigieelarve seaduse.

Riigieelarve läbipaistvuse suurendamiseks läheb valitsus aastaks 2020 järkjärguliselt üle tegevuspõhisele eelarvele. Ülemineku üheks eelduseks on tekkepõhise arvestuspõhimõtte kasutusele võtmine, mida valmistati ette 2016. aastal; alates 2017. aasta on riigieelarve tekkepõhine. Tekkepõhine eelarve hõlbustab detailsete raamatupidamisandmete kasutamist riigi rahakasutuse eesmärgistamisel ja analüüsimisel.

Avalike ressursside tulemuslikuks ja efektiivseks kasutuseks ning riigi toimimise paindlikkuse suurendamiseks töötati välja tõhustamiskava (*spending review*) kontseptsioon, mille eesmärk on riigieelarve vahendite planeerimisel üle vaadata konkreetset riigieelarve kulutused ning teha ettepanekud avalike ressursside mõjusamaks, tõhusamaks ja säästlikumaks kasutamiseks. Viidi läbi esimene tõhustamiskava pilot „Valitsusasutuste ametisõitude korraldamine“, mille raames tehti kuus ettepanekut. Viimaste abil on 10 aasta jooksul võimalik kokku hoida sõidukite tõhusama korraldusega ligikaudu 16 mln eurot. Ministrite koostöös algatati ettevõtluse ja innovatsiooni valdkonna tõhustamiskava, et jõuda koostöös muudatusteni, mis avaldaksid suuremat positiivset mõju majanduskasvule, tootlikkusele ja rahvusvahelisele konkurentsivõimele.

Tegevusvaldkond: Finantspoliitika

Eesti finantssektor on tihedalt integreeritud Põhjamaade stabiilsete finantsgruppidega, mis on aidanud Eestis tagada finantsstabiilsuse ka globaalse finantskriisi tingimustes. Eesti finantsteenuste, raamatupidamise, audiitoritegevuse ja rahapesualane regulatiivne raamistik vastab rahvusvahelistele standarditele. Siseriiklik koostöö on tõhus ja teistel siinse regiooni ministeeriumidel ja finantsvaldkonna regulaatoritel on olemas valmisolek koostöök. Finantsjärelevalve toimib efektiivselt ja koostöö teiste liikmesriikide ametiasutustega on hea. Finantssektori taristu (eelkõige arveldus- ja maksesüsteem) toimib piisavalt tõhusalt ja läbipaistvalt. Samas finantskriiside juhtimise raamistik ei pruugi olla veel täiesti piisav finantskriiside efektiivseks ennetamiseks ja lahendamiseks. Konkurents teatud finantsteenuste sektorites või teenuste lõikes võib olla vähene ning teenustepakkujatele on seatud üleliigseid

nõudeid turule sisenemiseks või tegutsemiseks. Tarbijate teadmised finantsteenustest on piiratud ja elanikkonna finantsteenustealaste teadmiste arendamine ei ole veel piisaval tasemel. Kohaliku kapitalituru areng on ebaühtlane.

Eesmärk: 1. Konkurentsivõimeline ja usaldusväärne finantskeskkond

Vastu võeti investeerimisfondide seadus, mis muudab Eesti investeerimisfondide turu atraktiivsemaks. Uus seadus võimaldab luua paindlikumatel tingimustel juriidilise isiku vormis investeerimisfonde (aktsiaseltsifonde). Lisaks aktsiaseltsifondidele ja lepingulistele fondidele annab seadus võimaluse asutada täiesti uut tüüpe fonde – usaldusfonde ehk usaldusühingu vormis tegutsevaid fonde. Need on rahvusvaheliselt väga levinud fonditüübid, kuna aitavad investoritel vältida topeltmaksustamist. Sageli kasutatakse neid fonde riskikapitali investeringuteks. Uued fondistruktuurid aitavad edendada kohalikku fondihalduse majandusharu ning võimaldavad ka senisest tõhusamalt luua era- ja avaliku sektori ühisrahastusega investeerimisfonde. Need toetavad ka fonditeenuste eksporti ja pakuvad mitmekesisemaid rahastamisvõimalusi kasvupotentsiaaliga ning ekspordile suunatud ettevõtetele. Pensionifondi valitseja aktsiakapitalinõue langes uue seaduse järgi kolmelt miljonilt ühele, samuti võimaldab seadus teiste riikide fondivalitsejatel Eestis filiaali kaudu pensionifondi valitseda. Oluliselt vähenevad pensionikogujaid ehk osakuomanikke puudutavad pensionifondi vahetamisega seotud tasud.

Valitsus esitas Riigikogule väärtpaberituru seaduse ja finantsinspeksiooni seaduse muutmise seaduse eelnõu, millega ajakohastatakse finantsinspeksiooni pädevusi ja järelevalvemeetmeid kuritarvituste tõhusamaks vältimiseks väärtpaberiturul. Eelnõuga viiakse Eesti seadus vastavusse turukuritarvituse määrusega. Turukuritarvituse määrus on siduv ja seda kohaldatakse vahetult kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides.

Valmistati ette väärtpaberite keskregistri seaduse muutmise seaduse eelnõu, millega antakse ettevõtjatele valida, millises registris oma aktsiad registreerida. Seni pidid kõikide aktsiaseltside aktsiad olema registreeritud Eesti väärtpaberite keskregistris, edaspidi võivad aktsiaseltsid soovi korral ja tingimuste täitmisel oma aktsiad registreerida ka mõnes teises keskdepositooriumis. Vastav võimalus on kooskõlas Euroopa Liidu keskdepositooriumite määrusega. Lisaks võimaldatakse aktsiaseltsidel ja osauhingutel avada otse väärtpaberite registris pankade vahenduseta piiratud kasutusõigusega väärtpaberikonto; pensionifondide osakud peavad olema jätkuvalt registreeritud pensioniregistris. Küll aga viiakse eelnõuga kõikide pensioniosakute arvestus kokku pensionikontole, kus saab edaspidi näha infot nii enda II kui ka III samba osakute kohta. Eelnõuga avardatakse ka ettevõtjate kapitali kaasamise võimalusi.

Sotsiaalministeeriumi ja Rahandusministeeriumi koostöös valmis riikliku vanaduspensioni jätkusuutlikkuse analüüs ja ettepanekud. Viimases toodud ettepanekute alusel koostatakse riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu.

2016. aastal jõustus isikut tõendavate dokumentide seaduse, krediidasutuste seaduse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seadus, millega lihtsustati nõudeid e-residendi digi-ID taotlemiseks, nähti ette võimalus volitada isikut tõendava dokumendi väljaandmise, taotluse vastuvõtmise ja dokumendi väljastamise ülesanne haldusvälisele isikule ning võimalus pangakonto avamiseks Eestisse füüsiliselt kohale tulemata.

Neljas rahapesu tõkestamise direktiiv avaldati juunis 2015. Uue direktiivi vajadus tekkis 2012. aastal väljatöötatud uute rahvusvaheliste rahapesu ja terrorismi rahastamise standardite kehtestamisega, et need Euroopa Liidu õigusesse üle võtta. Uued standardisoovitused rõhuvad rohkem riskide ennetavale hindamisele, et saavutada paindlikkus ja kulude optimaalne suunamine just sinna, kus tähelepanu kõige rohkem vaja oleks. Konsultatsioonid erinevate osapooltega direktiivi üle võtmiseks algasid 2016. aasta märtsis.

Seoses terrorirünnakutega avaldas Euroopa Komisjon 2016 veebruaris tegevuskava terrorismi tõkestamiseks, mis nägi ette neljanda rahapesu tõkestamise direktiivi muutmise. Direktiivi muudatused avaldati juulis 2016, Rahandusministeeriumi eksperdid osalesid aktiivselt Euroopa Nõukogu finantsteenuste töögrupi koosolekutel, kus neid muudatusi arutati ja ühine lähenemine aasta lõpuks ka saavutati. IV direktiivi ja selle muudatuste eelnõu võetakse Eesti õigusesse üle uue rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse redaktsiooniga, mille I versioon valmis detsembris 2016.

Eesti kaitses edukalt MONEYVALi 51. plenaaristungil septembris 2016 IV hindamisvooru eduaruannet.

Eesmärk: 2. Usaldusväärne ja avalikule huvile vastav arvestusalane informatsioon

Vastu võeti raamatupidamise seaduse muutmise seadus, mis muudab arveldamise avaliku sektoriga valdavalt e-arvetel põhinevaks. Kui kauba võõrandamisel või teenuse osutamisel esitatakse masintöödeldav arve (st e-arve) riigiraamatupidamiskohustuslasele, kohaliku omavalitsuse üksusele, avalik-õiguslikule juriidilisele isikule või raamatupidamiskohustuslasele, kelle üle eelnimetatutel on otseselt või kaudselt valitsev mõju, peab see alates 2017. aasta 1. juulist vastama kas Eesti e-arve standardile või e-arveldamise Euroopa standardile, mille kohta on avaldatud viide Euroopa Liidu Teatajas.

Töötati välja audiitortegevuse seaduse ja teiste seaduste muudatused, mis jõustudes vähendavad bürokraatiat nii erasektoris kui ka avalikus sektoris. Muudatuste jõustumise järel annab vandeaudiitori kutset edaspidi Audiitorkogu audiitortegevuse järelevalvenõukogu. Ka muud vandeaudiitorite tunnustamise ning tegevuslubade andmisega seotud ülesanded, mida seni täitis Rahandusministeerium, antakse üle Audiitorkogu audiitortegevuse järelevalvenõukogu pädevusse. Vandeaudiitorite kutseorganisatsiooni koondatakse vannutatud audiitorite ja audiitorühingute tunnustamine, kutsetegevuse standardite kinnitamine, jätkuõppe korraldamine, samuti kvaliteedi tagamise süsteemid. Tehtavad muudatused lühendavad menetlusprotsesse, mis kahandab halduskoormust ja säästab raha. Senine kolmetasandiline järelevalvesüsteem muutub kahetasandiliseks.

Eesmärk: 3. Sotsiaalsete riskide realiseerumist tasakaalustav hasartmängu regulatsioon

Vastu võeti hasartmänguseaduse muutmise seadus, mis loob võimaluse karistada kriminaalkorras kihlveopettuste toimepanijaid. Samuti tehakse muudatus väärteo koosseisus ja sätestatakse, et väärteo koosseis rakendub vaid neil juhtudel, kui sellega ei panda ühtlasi toime karistusseadustikus sätestatud kelmuse koosseisu.

Rahandusministeerium tellis uuringu hasartmängualase regulatsiooni efektiivsuse (sh hasartmängusõltuvuse näitajad) hindamiseks, uuringu tulemuses selguvad 2017. aastal. Uuringud on läbi viidud sagedusega kord 2 aasta jooksul, mis võimaldab luua usaldusväärset aegreal põhinevaid andmed alates 2012. aastast.

Tegevusvaldkond: Maksu- ja tollipoliitika

Maksupoliitika on kooskõlas OECD poolt soovitatavaga: lai baas, vähe erandeid, maksustada enam tarbimist ja vähem teenimist. Maksupoliitika on mõjunud positiivselt Eesti majanduse konkurentsivõimele ja ettevõtte tulumaks on soodustanud (välis-) investeringute kasvu. Maksusüsteem on põhijoontes lihtne, läbipaistev ja efektiivne ning maailmas tunnustatud. Eesti riigi väiksus võimaldab kiiresti reageerida muutustele majandus-, sh maksukeskkonnas, tuvastada probleeme ning leida neile lahendusi.

Eesmärk: 1. Stabiilne, fiskaalselt kestlik ning tõhus maksusüsteem

2016. aasta valmistati ette lähtuvalt Vabariigi Valitsuse prioriteetidest järgmised maksumuudatused:

2017. aastal jõustuvad olulisemad seadusemuudatused:

- 1) 2017. aastal saavad madalapalgalised, kelle aastatulu oli alla 7818 euro ehk kuni 651 eurot kuus ja kes 2016. aastal töötasid täistööajaga vähemalt kuus kuud, taotleda makstud tulumaksu tagasimakset;
- 2) Maksuvaba tulu tõuseb 2017. aastal 180 eurole praeguselt 170 eurolt. Üldine tulumaksumäär jääb 20 protsendile;
- 3) Tööandjatele antakse võimalus maksta töötajale haiguslehe alusel sotsiaalmaksuvaba hüvitist ka teise ja kolmanda haiguspäeva eest kuni 100 protsenti töötaja keskmisest palgast;
- 4) Valitsus otsustas jätta ära majutusasutuste käibemaksu määra tõusu 2017. aastal ning diislikütuse aktsiisi tõusu 2018. aastal. Majutusasutuste käibemaksumäär säilitati 9% tasemel soodustamaks turismisektori konkurentsivõimet;
- 5) 2017. aasta jaanuariks kavandatud aktsiisitõus lükkub veebruarisse ning alates juulikuust tõstetakse täiendavalt õlle ning etanoolisisaldusega kuni 6 mahuprotsenti veini ja kääritatud joogi aktsiisi. Õlle aktsiisimäär tõuseb 2017. aasta veebruaris seniselt 8,30 eurolt 9,13 eurole ja juulis tõuseb aktsiisimäär 15,52 eurole õlle etanoolisisalduse ühe mahuprotsendi kohta hektoliitris. Veini ja kääritatud joogi (mõlemad etanoolisisaldusega kuni 6 mahuprotsenti) aktsiis tõuseb 2017. aasta veebruaris 48,55 eurolt 53,41 eurole hektoliitri kohta ning juulis tõuseb määr 77,44 eurole hektoliitri kohta.
- 6) Tõuseb sigarettide ja suitsetamistubaka aktsiisimäär 8 protsenti;
- 7) Suurendatakse pensionide täiendavat maksuvaba tulu 2832 euronni aastas ehk 236 euronni kuus. Koos üldise maksuvaba tulu tõusuga 180 eurole annab see maksuvabalt saadava pensioni suuruseks 416 eurot kuus, tagades keskmise vanaduspensionitulumaksuvabastuse ka 2017. aastal;
- 8) Tulumaksuvabastust laiendatakse hüvitistele ja toetustele, mida makstakse tavaametniku, abipolitseiniku, vabatahtliku päästja ja eriolukorra tööle rakendatud isiku hukkamise, surma või töövõime vähenemise korral.

2018. aastal jõustuvad tulu maksustamise reeglid:

- 1) 2018. aastal tõuseb üldine maksuvaba tulu madala ja keskmise palgaga inimestel 500 euronni kuus. 500 eurot on maksuvaba tulu kuni 1200 euro suuruse maksustatava kuusissetuleku korral. Alates 2100 euro suurusest sissetulekust maksuvaba tulu puudub;
- 2) Eluasemelaenu intressidele kehtestatakse täiendav mahaarvamise piirmäär 300 eurot seni rakendatud ja ka edaspidi kehtima jääva 1200 eurose maha arvamiste piirmäära sees. Piirmäär 1200 eurot kehtib koolituskuludele, kingitustele-annetustele ja laenuintressidele;

- 3) Tulude puudumisel või nende ebapiisavusel saavad abikaasad jagada mahaarvatavaid eluasemelaenu intresse, koolituskulusid ning täiendavat maksuvaba tulu laste eest.

Valmis Ernst & Young Baltic AS poolt läbiviidud põlevkivi optimaalse tasustamise uuring, mille eesmärgiks oli välja selgitada, milline peaks olema riigi sekkumine, et saavutada perioodil 2018–2050 Eesti põlevkiviresursi väärimise maksimaalne positiivne mõju Eesti majandusele, seal hulgas riigi tuludele. Uuringus analüüsiti põlevkivi tasustamise ja kasutusõiguse andmise alternatiive (seal hulgas välisriikide kogemuste näitel) ning hinnati nende sobivust Eesti oludes. Uuringu tulemusel esitatakse Vabariigi Valitsusele põlevkivitööstusest riigitulu maksimeerimise ettepanekud.

Töötati välja pakendiaktsiisi seaduse väljatöötamise kavatsus, mille eesmärk on analüüsida, kas uus pakendiaktsiisi seadus suurendab stabiilse, fiskaalselt kestliku ning tõhusa maksusüsteemi jätkusuutlikkust. Üheks tegevuseks on pakendiringluse korrastamine ja tagajärgede likvideerimisele suunatud süsteemi täiendamine läbipaistvama maksustamise kaudu tagajärgede ennetamisele suunatud süsteemiga. Selle tulemusel lisandub senisele pakendiaktsiisi süsteemile fiskaalne komponent, mis eeldab laiemat maksubaasi, vähendab pakendamist ja mõjub värskendavalt pakendiringluse korraldamisele.

Võeti vastu käibemaksu seaduse muutmise seadus, millega tõstetakse maksustatava käibe piirmäär 40 000 euronit, viimase ületades tekib ettevõtlusega tegeval isikul kohustus end registreerida käibemaksukohustuslasena. Täiendati kaupade nimekirja, millele rakendatakse käibemaksuarvestuses erikorda – pöördmaksustamist.

Eesmärk: 2. Riigi maksutulud on kokku kogutud ning vähendatud on ebaausa majandustegevuse osakaalu (Maksu- ja Tolliamet)

Alustati käibemaksukohustuslaseks registreerimise avalduste (KMKR avaldused) elektroonilise keskkonna arendusega, mille peamine eesmärk on käibemaksukohustuslaseks registreerimise avalduse, piiratud käibemaksukohustuslaseks registreerimise avalduse, käibemaksukohustuslasest kustutamise avalduse, piiratud käibemaksukohustuslasest kustutamise avalduse, kassapõhise käibemaksuarvestuse rakendamise teatise ja kassapõhisest käibemaksuarvestusest loobumise teatise esitamise ja menetlemise protsessiga seotud funktsionaalsuse arendamine. Oluline on lihtsustada ettevõtlust tõendavate lisadokumentide esitamise protsessi, millega kaasneb kliendi ja Maksu- ja Tolliameti poolt tehtavate kulude kokkuvõtte, samuti kvaliteetsem riskianalüüs. Loodav lahendus võimaldab väljastada käibemaksukohustuslase numbri kiiremini, mis annab võimaluse ettevõttel alustada varem käibemaksuga maksustatavate tehingute tegemist.

Töötamise registri menetluste raames võeti kasutusele uus lähenemine – etteteavitus kontrollist – andes võimaluse ettevõtjatel oma asjad eelnevalt korda teha. Seda kasutati edukalt nii ehituses (sh alltöövõtjad) kui ka restoranides. II ja III kvartalis informeeriti suveüritusel kauplaid registreerimiskohustusest. Eelnimetatud meetmed on hästi toimunud ning ka tulevikus jätkatakse sama lähenemist.

Varifirmade tõkestamine oli kiirem, mh tänu hästi läbimõeldud ja Maksu- ja Tolliametiga kooskõlastatud tegevusplaanidele ja kontrolliosakonna kütuse töögrupi liikmete toetusele. Tagatiste menetluste puhul toimus laiem ärialase reputatsiooni mõiste sisustamine (Finantsinspektsiooni praktika näitel), tänu millele sai määrata kõrgemaid tagatiseid. Sisustati paremini tehniliste vahendite nõue, millest sai üks järelekontrolli osa.

Arendati piirikontrolli koostööd idapiiri (sh Balti) riikidega. Kutsuti ellu EL ida ja kagu maismaapiiri ekspertrühm (CELBET). Viimane alustas septembris 2016, kolme kuu jooksul

toimus mitmeid visiite ja kohtumisi, 11 riigis rakendati sõiduautode juhukontrolli pilootprojekti (iga riigi suurimas piiripunktis).

Viidi läbi läbivalgustusseadmete hange ja sõlmiti leping. Seadmed tarnitakse 2017. aasta jooksul (kokku 5 uut läbivalgustusseadet), sh raudteeröntgen Narva.

Tegevusvaldkond: Halduspoliitika

Riigi kui tööandja personalipoliitika valge raamatu kinnitamine Vabariigi Valitsuses ja valge raamatu tegevuskava koostamine ning kokkulepitud tegevuste elluviimine ning avaliku teenistuse seadus võimaldab riigi personalipoliitikat keskselt koordineerida ja juhtimiskvaliteeti tõstvaid arendustegevusi ellu viia. Vabariigi Valitsus on kokku leppinud, et viiakse läbi riigireform (sh tegeletakse vähemalt maavalitsuste reformi, riigimajade loomise ning asutuste pealinnast väljaviimisega). Eesti tähtaegsel ja meetoodiliselt korrektsel riiklikul statistikal on Euroopa statistikasüsteemis hea maine. Riigisisised püsitarbijad on riikliku statistikaga tervikuna rahul. Raamatupidamine baseerub rahvusvahelistel standarditel ning on auditeeritud sarnastel alustel alates aastast 2004. Käivitatud on mitmed olulised projektid, mis väliskeskonnapoolse surve toel võimaldavad ellu viia riigi kinnisvarapoliitika eesmärgi (nt hoonestatud kinnisvara planeerimise ja eelarvestamise projekt, mille fookuses on kinnisvaraotsusteks vajalike protsesside ja juhendite väljatöötamine).

Eesmärk: 1. Riigi haldusvõimekuse hoidmine ja tõstmine

Vabariigi Valitsus kiitis heaks ja esitas Riigikogule uue riigihangete seaduse eelnõu, millega muutub paindlikumaks ja lihtsamaks riigihangete korraldamine, väheneb hankijate ja ettevõtjate koormus ning menetlusele kuluv aeg ja raha. Eelnõuga võetakse üle kolm Euroopa Liidu direktiivi, mis kaasajastavad riigihangete korraldust terves Euroopa Liidus. Olulise muudatusena annab eelnõu hankijale võimaluse kontrollida kõrvaldamise aluste puudumist ja kvalifitseerimise tingimustele vastamist esmajoones pakkujate endi kinnituste abil ning nõuda lisadokumentide esitamist üksnes edukalt pakkujalt. Kuivõrd ka eduka pakkuja kontroll toimub peamiselt elektrooniliste andmebaaside alusel, väheneb nii hankijate töö- kui ka ettevõtjate halduskoormus. Eelnõu laiendab hankija võimalusi kõrvaldada riigihankest ebaausaid ettevõtjaid, sh lisandub hankijate poolt kaua oodatud võimalus kõrvaldada riigihankest ettevõtja, kes on oluliselt või pidevalt rikkunud eelnevalt sõlmitud hankelepinguid. Samuti luuakse alused üleminekuks paberivabale e-riigihangete korraldamisele 2018. aasta sügiseks. Infotehnoloogilised võimalused nõuete täitmiseks pakub riigihangete register, mille arendamiseks algatas Rahandusministeerium uue arendusprojekti eesmärgiga toetada nii hankijaid kui ka pakkujaid täielikule e-riigihangetele üleminekul. Eestis korraldati 2016. aastal 90 protsenti hangetest e-hangetena.

Viakse ellu riigiga arvelduse masinloetavate e-arvete kohustuslikuks muutmise tegevuskava. Vastu võeti raamatupidamise seaduse muutmise seadus, mis muudab arveldamise avaliku sektoriga valdavalt e-arvetel põhinevaks. Kui kauba võõrandamisel või teenuse osutamisel esitatakse masintöödeldav arve (st e-arve) riigiraamatupidamiskohustuslasele, kohaliku omavalitsuse üksusele, avalik-õiguslikule juriidilisele isikule või raamatupidamiskohustuslasele, kelle üle eelnimetatutel on otseselt või kaudselt valitsev mõju, peab see alates 2017. aasta 1. juulist vastama kas Eesti e-arve standardile või e-arveldamise Euroopa standardile.

Jätkatakse tugiteenuste konsolideerimist. Kõigi ministeeriumide (v.a Kaitseministeeriumi) ja nende valitsemisala asutuste ning Riigikantselei finants-, personali- ja palgaarvestus konsolideeritakse Riigi Tugiteenuste Keskusesse (RTK) hiljemalt 1. aprilliks 2017. aastal.

Alates 2016. aastal lisandus keskuse poolt riigiasutustele pakutava uue teenusena riigihangete korraldamine. Riigihangete konsolideerimise eesmärk on eelkõige hangete läbiviimise kvaliteedi tõstmine, mis saavutatakse muuhulgas läbi parimate praktikate ühtlustamise. Ühtlasi on eesmärk asutuste halduskulude kokkuhoid ja asutuste üleste riigihangete korraldamise kaudu asjade ja teenuste maksumuse võimalik vähenemine (nn mastaabiefekt). Esimesena hakkas tugiteenuste keskuse hankeüksuse teenuseid kasutama Riigikantselei, 2016. aasta keskepaigast liitusid keskse hankeüksuse teenuse kasutajateks Justiitsministeerium ja Rahandusministeerium koos oma valitsemisala asutustega.

Vabariigi Valitsus kiitis heaks riigi osaluspoliitika valge raamatu, mille põhimõtted aitavad kaasa äriühingute, sihtasutuste ning mittetulundusühingute sisulisemale ja efektiivsemale valitsemisele. 2017. aasta alguses esitatakse Vabariigi Valitsusele ettepanek riigi osalusega äriühingute nõukogude liikmete nimetamiseks moodustatava komisjoni ehk nimetamiskomitee loomiseks. Viimase ülesandeks saab teha ettepanekud äriühingu üldkoosolekule ehk vastavat äriühingut valitsevale ministrile nõukogu liikmete valimiseks ja tagasikutsumiseks, nõukogu liikmete arvu ja makstava tasu kohta. 2016. aastal alustati riigivara seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamisega, mille tulemusena hakkavad suuremad riigi äriühingud järgima börsifirmade info avalikustamise reegleid, riigi äriühingud saavad maksta toetusi ainult oma tegevusvaldkonna arendus- ja teadustegevuseks ning täpsustatakse ka riigi äriühingute nõukogude liikmete nimetamise põhimõtteid.

Riigivalitsemise reform eesmärk on pakkuda inimestele kvaliteetseid avalikke teenuseid, mida toetab paindlik ja tõhus riigikorraldus. Riigireformil on kolm peamist eesmärki: paremate avalike teenuste kättesaadavus kogu Eestis; ettevõtjate ja elanike suhtlus riigiga peab olema lihtsam; riigiasutused avatumad ning riigi sisemine töökorraldus tõhusam ja riigile jõukohasem. Reformi esimese suure sammuna vaadati üle riigi ülesanded, sellest tulenevalt oli 2016. aasta olulisim tegevus riigi ülesannete analüüsi läbiviimine, mis andis reformile suuna edasiseks; keskendudes tugevate seoste ja sünergiapotentsiaaliga riigiülesannete liitmisele, dubleerivate tegevuste kaotamisele, asutuste ja ülesannete õigesse juriidilisse vormi viimisele ning ülesannete üleandmisele era- ja kolmandale sektorile. Analüüsi käigus käsitleti ülevaatlikult kõiki keskvalitsuse tegevusi, kuid süvitsi võetakse ette kümme fookusteemat.

Kesksete koolitustega toetati avaliku teenistuse juhtimiskvaliteeti ning ameti- ja erialast pädevust, arvestades seejuures riigi üldiste eesmärkide ja arenguvajadustega. Keskse koolituse tõhusamaks läbiviimiseks töötati 2016. aastal välja koolituskeskkond, kuhu koondatakse koolitusinfo ning koolitusmaterjalid, vältides dubleerimist ja vähendades koolituste korraldamisega seotud halduskoormust. 2016. aastal käivitusid eesistumist ettevalmistavad koolitused, mille planeerimisel on arvestatud, et omandatud teadmised ja oskused ning kujunenud võrgustikud jääksid kasutusse ka pärast eesistumist Eesti avaliku teenistuse igapäevases tegevuses. Keskastmejuhtide kui keskse koolituse prioriteetse sihtrühma arendamiseks kaasajastati juhtimiskompetentside arendamisele suunatud terviklik arendusprogramm, mis on kujunenud üheks kõige populaarsemaks koolituseks avalikus teenistuses.

Rahandusministeerium algatas avaliku sektori sisese bürokraatia vähendamise projekti eesmärgiga vähendada halduskoormust valitsus- ja hallatavates asutustes ning nende omavahelises suhtluses. Algatuse raames kaardistati lisaväärtust mitteloovald tegevused avaliku sektori sees, mille tulemusena väheneb riigiasutuste igapäevatöö.

Eesmärk: 2. Riiklik statistika — usaldusväärse info esmane allikas (Statistikaamet)

2016. a statistikaprogrammi täitmine oli edukas, tehti kõik planeeritud tööd (989). 2016. a oli üks olulisemaid tegevusi REGREL-i esimese prooviloenduse korraldamine. Eesmärk oli katsetada rahva ja eluruumide loenduse tegemist registripõhiselt, järgides loenduse kvaliteedinõudeid ja Eurostati eeskirja. Prooviloendusel testiti loenduse tunnuste moodustamisel kasutatavate registrite kvaliteeti, meetodika toimimist ja loendust toetava tarkvara valmisolekut registripõhiseks loenduseks. Esimese prooviloenduse tulemus kinnitab Statistikaameti valmisolekut registripõhiseks loenduseks. Teine prooviloendus viiakse läbi 2019. aastal.

Alguse sai Maksu- ja Tolliameti, Statistikaameti ja Eesi Panga ühine projekt „Aruandlus 3.0“, mille eesmärk on vähendada ettevõtete koormust andmete esitamisel neile asutustele. Projekti esimeses faasis vaadati üle Maksu- ja Tolliametile ning Statistikaametile edastatav palka ja tööjõudu kirjeldav andmekoosseis ning lepiti kokku optimaalne andmehulk, mida on vaja nii maksude kogumiseks kui ka riikliku statistika tegemiseks tarbijate põhjendatud tellimuste täitmiseks.

Statistikaamet algatas 2016. aastal uue e-statistika visiooni ja selle arendusplaani koostamise uuendamaks riikliku statistika tegemisega seotud e-teenuseid.

Tegevusvaldkond: Euroopa Liit, välis- ja avalikud suhted

Eesti on euroala liikmena käitunud kindlameelse ja usaldusväärse partnerina, mis koos riigi hea majandus- ja rahanduspoliitikaga on kaasa toonud laiema tähelepanu ja Eesti seisukohtade mõjukuse kasvu. Välja on arendatud regulaarsed ja hästitöötavad protseduurid ELi põhiprotsessides osalemiseks. Avaliku kommunikatsiooni tase on stabiilne ja valdkonna töökorraldus süstemne, ministeeriumi infot peetakse väga usaldusväärseks. Avalikkuse, partnerite ja huvigruppide kaasamine poliitika kujundamisse vajab edendamist.

Eesmärk: 1. RMI vastutada olevad Eesti majanduspoliitilised eesmärgid Euroopa Liidus, finants- ja majandusorganisatsioonides ja kolmandates riikides on saavutatud

2016. aasta olulisemateks tegevusteks eesistumise suunal olid eesistumisega seotud personali keele- ja EL töökorralduse ning asjaajamisega seotud koolitused. Algasid ka Eestis läbiviidavate ürituste ettevalmistused. Aktiveerus suhtlus EL Nõukogu, Komisjon ja Parlamendi esindajatega eesistumise ajal planeeritavate tegevuste/ koostöö täpsustamiseks. Selgitati välja lisatöökohtade vajadused Eesti alalises esinduses ning värvati vajalikud inimesed.

Toimusid tavapärased partnerite visiidid Eestisse (IMF, Euroopa Komisjon, reitinguagentuurid). Jõuti kokkuleppele Rahvusvahelise Arenguassotsiatsiooni (IDA) järjekordses, 18. rahastusvoorus, kus Eesti panus ulatub 3,85 mln euronit.

Valmistati ette ning osaleti 11 eurorühma ja majandus-rahandus küsimuste nõukogu istungil. Regulaarselt on Riigikogule aru antud Kreeka toetusprogrammi käigust ning esitatud ka aruanne ESMi toimimisest. Kujundati seisukohad Euroopa Liidu mitmeaastase eelarve vaheülevaatuse ning erinevate maksundusküsimuste kohta; valmistati ette Türgi pagulasrahustus osalemise otsused.

2016. aasta lõpus kinnitati Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi tegevuskava aastani 2020, mille rahaliste mahtude ja prioriteetide määratlemisele andis oma panuse ka Rahandusministeerium.

Eesmärk: 2. Rahandusministeeriumil on hea maine avalikkuse ja partnerite silmis

Valmis kommunikatsioonibüroolt Hamburg & Partnerid tellitud Rahandusministeeriumi kommunikatsiooni audit, mille eesmärgiks oli analüüsida ministeeriumi avaliku- ja erasektori ning vabaihenduste võtmepartnerite hinnangut tegevusele, koostööle, usaldusväärsusele ning kommunikatsioonile riigihalduse ja rahanduse valdkonnas. Auditi hindas Rahandusmini usaldusväärust/ mainet partnerite seas heaks, samuti oli Rahandusministeeriumi üldine maine partnerite hinnangul hea. Lisaks korraldas riigiasutuste meediasuhete uuringu raames ajakirjanike küsitluse Riigikantselei. Ministeeriumiga on tihti kokku puutunud 32% küsitletud ajakirjanikest. Üldine mainekus on lähedane keskmisele, kuid üldhinne meediaga suhtlemisele on valitsusasutuste keskmisest kõrgem. Keskmisest kõrgemalt hinnatakse Rahandusministeeriumi puhul järgmist: kommunikatsioonitöötajate kättesaadavust, teabe usaldusväärsust ja meediaga suhtlemise oskust. Kriitilisem oli hinnang tegevusele sotsiaalmeedias.

Tegevusvaldkond: Valitsemisala toimimine ja tugitegevused

Eesmärk: Tugitegevused toetavad valitsemisala asutuste põhitegevuse eesmärkide saavutamist

Rahandusministeeriumi valitsemisalas on rakendatud valitsemisalaülene juhtimissüsteem. Kokku on lepitud ühtsed põhimõtted juhtimissüsteemi ja aruandluse rakendamisele valitsemisalas. Rahandusministeeriumis, Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuses ja Riigi Tugiteenuste Keskuses viiakse kvaliteedijuhtimist läbi koordineeritult ja kooskõlastatult sarnaste põhimõtete alusel. Ühised põhimõtted hõlmavad nii protsesside kaardistamist kui regulaarse enesehindamise läbiviimist CAF (Common Assessment Framework) metoodika alusel. Statistikaamet viib läbi regulaarseid kvaliteedihindamisi. Toimib valitsemisalas kokkulepitud ühtne riskijuhtimise süsteem, mis on seostatud arengukava ja iga-aastase tegevuskava koostamise ja täitmise jälgimise protsessiga. Valitsemisalas on tsentraliseeritud finants- ning personali- ja palgaarvestus, IT-teenused ning siseauditeerimine, alates 2016. aastast on konsolideeritud ka hanketeenus.

2016. aastal viidi Rahandusministeeriumis läbi CAF-mudelil põhinev enesehindamine, mis andis hinnangu asutuse senistele juhtimistegevustele rahvusvaheliselt palju kasutatud avaliku sektori asutuste hindamiseks mõeldud metoodika alusel. Võrreldes 2014. aastaga olid kerkinud hinnangud juhtkonna eestvedamisele ja ühiskonnaga seotud tulemustele, madalamalt olid hinnatud aga töötajatega seotud tulemused ja tegevused, mida töötajate hoidmiseks-motiveerimiseks ellu rakendatakse. Sarnaselt suhteliselt kõrged hinnangud sai ministeerium oma strateegiliste eesmärkide saavutamisele. Hindamise tulemusena koostati ministeeriumi parendustegevuste plaan.

2016. aastal viidi läbi infosüsteemide väliskliendi rahulolu hindamine olulisemate infosüsteemide osas. Võrreldes 2014. aastal läbi viidud uuringuga on kõigi uuringus hinnatud infosüsteemidega rahulolu tõusnud. Rahandusministeeriumi valitsemisala töötajate rahulolu IT-teenustega on tõusnud (2016: 4,15 5-pallist).

Jätkus valitsemisalas IT-teenuste konsolideerimine maavalitsuste, keske võrgukeskuse dubleerimise, test- ja arenduskeskkondade virtualiseerimise ja litsentside konsolideerimise

osas. Viidi läbi ISKE audit Rahandusministeeriumi andmekogudele, mille tulemuseks oli oluliste märkusteta, kui soovitud auditi raport.

Tulemusvaldkond: Kaasav riigivalitsemine

Eesmärk: Riigivalitsemise ühtse toimimise parandamine kliendirühmade vajadustest lähtuva ja tõhusama avalike teenuste osutamise ning kvaliteetsema ja mõjusama poliitikakujundamise ja elluviimise kaudu.

Haldus- ja maavalitsuste reformi läbiviimine on seatud eesmärgiks Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis 2016-2019. Haldusreformi alusdokumendid on jõustunud (haldusreformi seadus). Toimub keskne kohalike omavalitsuste ühinemise protsessi nõustamine. Kohalike omavalitsuste võimekus ning teenuste kvaliteedi tõstmine sõltub suuresti haldus- ja riigireformi toimumisest.

Riigikogu võttis vastu haldusreformi seaduse, mille põhjal viiakse 2017. aasta sügiseks läbi nii kohaliku omavalitsuse volikogude poolt kui ka valitsuse poolt algatatud kohalike omavalitsuste ühinemised. Valitsus alustas haldusreformi elluviimiseks omavalitsuste algatatud ühinemiste kinnitamist: 2016. aastal kinnitati 47 KOVi ühinemine 12 uueks omavalitsuseks. Volikogude algatatud ühinemised tuleb kinnitada hiljemalt 1.veebruariks 2017. Ühinemissetepanekud kohalikele omavalitsustele, kes ei täida haldusreformi seaduse sätestatud miinimumsuuruse kriteeriumi (5000 elanikku) tuleb esitada hiljemalt 15.veebruaril 2017. Lõpliku otsuse ettepaneku saanud kohalike omavalitsuste liitumise kohta teeb valitsus hiljemalt 15. juulil 2017. aastal.

Ette on valmistatud haldusreformiga seonduvate valdkonnaseaduste muutmine. Seadusemuudatuste kohaselt antakse omavalitsustele ühiselt täitmiseks maakonna arengu kavandamise ülesanne ning KOVide ja riigi poolt loodud ühistranspordikeskustele maakonna ühistranspordi korraldamine, samuti luuakse omavalitsuste ühisametite ja -asutuste regulatsioon avaliku võimu volitusi sisaldavate ülesannete täitmiseks. Valmistati ette tegevus- ja ajakava maavalitsuste tegevuse lõpetamiseks.

Tulemusvaldkond: Maaelu ja regionaalareng

Eesmärk: Toimepiirkondade arengueelduste parem kasutus majanduskasvuks ja elukvaliteedi tõusuks vajalike hüvede kättesaadavus.

Regionaalarengu suundumused on liikunud suures osas regionaalarengu strateegia 2014-2020 seireindikaatoritega seatud suunas, kuid tervikuna on regionaalsed erinevused siiski endistviisi suured. Riigi ruumilise planeerimise valdkonna peamiseks kitsaskohtadeks on strateegiliste, pikaajalist maakasutust suunavate planeeringute ja muude strateegiliste arengudokumentide seotuse puudumine. Ruumilise planeerimise valdkondade ülene positsioon on nõrk ning teadlikkus planeerimisest kui ruumilist arengut suunavast instrumendist madal.

Regionaalarengu strateegia eesmärkide suunas on jõudsamalt liigutud muude Eesti toimepiirkondade tööhõivemäära ja ettevõtlusaktiivsuse regionaalsete erinevuste vähenemise osas Tartu- ja Harjumaaga. Samuti on suuremate linnapiirkondade rahvusvahelise konkurentsivõimet peegeldava Tallinna ja Tartu sisemajanduse koguprodukt lähenenud ELi keskmisele strateegias ette nähtud tempos. Seiremõõdikutega seatud ootustele pigem vastavad arengud on toimunud ka toimepiirkondade arenduskoostöö aktiveerumise osas. Seiremõõdikutega seatud sihtidele vastupidised trendid on toimunud muudes toimepiirkondades ja kahes suuremas linnapiirkonnas loodava SKP ja teenitavate sissetulekute

erinevuste osas (kasvanud). Samuti suuremate linnapiirkondades säästvate liikumisharjumuste ning kohalike omavalitsuste arendustegevuse eelarve osatähtsuse (omavahenditest tehtud kulutused) osas, mis on samuti viimastel aastatel vähenenud.

Regionaalarengu strateegia 2014-2017 rakendusplaani elluviimise kohta võib kokkuvõtlikult öelda, et 2016. aasta lõpu seisuga on valdava osa strateegia rakendusplaanis ette nähtud tegevuste elluviimisega alustatud ja tegevuste elluviimine veel kestab. Oluline osa strateegia elluviimisel on 2016. aastal olnud seotud haldus- ja riigireformi tegevustel omavalitsuste haldus-, arendus- ja finantsvõimekuse ja riigihalduse tõhususe suurendamise eesmärgil. Mitmed regionaalarengu suunamise edasise tõhususe vaatenurgast kriitilise tähtsusega haldus- ja riigireformi protsessid on veel pooleli (sh. maavalitsuste tegevuse lõpetamine ja funktsioonide ümberkorraldamine, regionaalse tasandi arengukavandamise korralduse ja riigieelarvelise rahastamise ümberkorraldamine, riigihalduse suurem geograafiline detsentraliseerimine ja riigimajade loomine jmt), mis vajavad põhjalikku läbimõtlemist parimal moel toimivate lahenduste nimel.

Kõige otsesem mõju strateegia eesmärkide ja meetmete elluviimisele on olnud ELi struktuurifondidest ja riigieelarvest rahastatavate regionaalarengu toetusmeetmete. Kuigi struktuurivahenditest rahastatavate regionaalarengu toetusmeetmete ettevalmistamine ja elluviimine kulges algul strateegia esialgselt indikatiivsest ajaplaanist mõnevõrra aeglasemalt, on 2016. aastaks jõutud toetusotsuste põhjal algselt kavandatud finantsgraafikusse ning sellest ka pisut ette.

Riigieelarvelistest programmidest eraldati toetust 2202 projektile, kokku 11,2 miljonit eurot, sh Hasartmängumaksust regionaalsete investeeringutoetuste arendamise programm (50 projekti; 1,4 mln eurot), Kergliiklusteede toetusskeem (19 projekti; 6,2 mln eurot), Kohaliku omaalgatuse programm (732 projekti; 1,1 mln eurot), Väikesaarte programm (9 projekti; 500 364 eurot), Hajaasustuse programm (1392 projekti; 1,6 mln eurot), Venemaa Föderatsiooni viisa menetlemise tasu kompenseerimine (779 inimest; 49 382 eurot).

Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide toetusi said 122 projekti, kogutoetusega 85,7 miljonit eurot, sh Regionaalsete kompetentsikeskuste arendamine (5 projekti; 3,5 mln eurot), Piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks (25 projekti; 2,7 mln eurot), Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise investeeringud (58 projekti; 63,7 mln eurot), Linnapiirkondade jätkusuutlik areng (23 projekti; 15,9 mln eurot), Ida-Virumaa linnapiirkondade jätkusuutlik areng (1 projekt; 176 815 eurot), Kohalik ja regionaalne arendusvõimekus (14 projekti; 401 670 eurot) Kohalik ja regionaalne arendusvõimekus toetus koolitusprogrammideks ja ühinemiste nõustamiseks 184 969 eurot ning territoriaalsed koostööprogrammid (kokku 32,2 mln eurot).

2014-2020 perioodil osaleb Eesti seitsme Euroopa territoriaalse koostöö (ETK) programmi rakendamisel (Eesti-Läti, Eesti-Vene, Kesk-Läänemere, Läänemere piirkonna, Interreg Euroopa, Urbact III, Interact III, ESPON 2020) ja ühes ENI Eesti-Vene programmis.

2016. aasta seisuga kõik programmid on käivitunud ning koostööprojektides osaleb 131 Eesti partnerit. Kesk-Läänemere, Läänemere piirkonna, Interreg Euroopa ja Urbact III programmide raames Eesti partneritele eraldatud toetuste maht on u 33 123 683 eurot.

Eesti-Läti programm viis läbi nii projektiideede taotlusvooru kui ka projektide täistaotluste vooru. Rahastamisotsused tehakse 2017.aasta esimeses kvartalis. Koostöös MKMiga valiti välja 10 Eesti väikesadamat osalemiseks ühises suuremahulises projektis „Eesti ja Läti väike sadamate võrgustiku arendamine“.

Eesti-Vene programm kiitis heaks 5 suuremahulise taristuprojekti (kogu eelarvega u 20,5 MEUR) lühikirjeldust: Peipsi piirkonna väikesadamate võrgustiku arendamine ning Pihkva oblasti reoveepuhastusjaamade rekonstrueerimine; Narva ja Ivangorodi piirikindluste taastamine; Narva ja Ivangorodi kaldapealse arendamine; Luhamaa ja Shumilkino piiripunktide rekonstrueerimine; Saatse - Krupa teelõigu renoveerimine ning esitas need heakskiitmiseks EKile.

Planeeringute valdkonnas on uue planeerimisseaduse jõustumise järgselt panustatud seaduse koolitamisega, seaduse rakendamiseks loodud portaali planeerimine.ee on aktiivses kasutuses. Toimunud on eeltööd üleriigilise mereala planeeringu algatamiseks (metoodika, alusuuringud, rahvusvaheline koostöö ja koostöö ülikoolidega). Koostamisel on üldplaneeringute koostamise juhend, mis toetab uute üldplaneeringute koostamist haldusreformi järgselt.

Peamised 2016. aasta tegevuste täitmise kitsaskohad

Oluliseks teguriks 2016. aastaks planeeritud tegevuste elluviimisel oli Vabariigi Valitsuse vahetusega kaasnenud suuremahuline prioriteetide suuna muutus. Viimane mõjutas tugevalt Rahandusministeeriumi tegevust, eelkõige maksupoliitilistel teemadel. Seetõttu mitmete valitsusele arutamiseks ja otsustamiseks ettevalmistatud muutunud prioriteetsusega teemade esitamine venis, neid ei esitatud või esitati hiljem täiendatud kujul.

Täidesaatva võimu vahetus mõjutas suurel määral ka parlamendi tööd, st mitmete seaduseelnõude menetlemisega ei jõutud aasta lõpuks lõppetappi: ei menetletud juba parlamendile üle antud eelnõusid esialgu planeeritud ajakavas (nt uus riigihangete seadus) ning osade eelnõude osas toimus ka sisulisi muudatusi (nt raamatupidamise seadus).

Olenemata eelpool toodust saab öelda, 2017. aasta I. kvartaliks on võrreldes 2016. aasta lõpuga toimunud tegevuste elluviimisel olulisi edasiminekuid, eelkõige puudutab see haldus- ja maavalitsuse reformiga seonduvat, samuti osaliselt Riigikogu menetluses olevaid eelnõusid.